

Møte for lukkede dører, Stortinget 29. mai 1936

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 29. mai 1936 kl. 17.00

President: Hambro.

Dagsorden:

1. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående et av Kurt Kjøpke fremsatt erstatningskrav mot Finland i anledning av at han i 1918 i Finland blev arrestert og fratatt et større rubelbeløp og andre verdier (Innst. S. H.).
2. Referat.

Presidenten: Presidenten vil foreslå i henhold til reglementets § 54 at møtet settes for lukkede dører, og videre at regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt byråchef Tostrup gis adgang til møtet.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Sak nr. 1.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen angående et av Kurt Kjøpke fremsatt erstatningskrav mot Finland i anledning av at han i 1918 i Finland blev arrestert og fratatt et større rubelbeløp og andre verdier (Innst. S. H.).

Komiteen hadde innstillet:

Det henstilles til regjeringen å overveie på hvilken måte et eventuelt erstatningssøksmål overfor den finske stat bør fremmes, å fikserer størrelsen av det beløp som påstanden skal omfatte samt å uttale sig om saksomkostningene, og fremlegge forslag herom for Stortinget.

Statsråd Koht: Det er eit par spursmål som eg gjerne måtte beda um å få klårleik over i den tilrådinga som her ligg fyre. Eg må vel ha rett til å gå ut ifrå, at når tilrådinga går ut på å beda regjeringa tenkja på måten å fremja dette søksmålet mot den finske staten på, so skal det dermed vera avgjort i Stortinget at det ynskjer søksmålet reist. Og kan ein då gå ut ifrå at Stortinget har vedteke å reisa søksmål, so kjem spursmålet um fyrebuinga. No veit alle medlemene av Stortinget svært godt kor flokut denne saka er, og eit serskilt flokut spursmål er just hovudspursmålet, spursmålet um storleiken på den summen som ein skal krevja den finske regjeringa for. Der ligg det då soleis til at den finske regjeringa i si tid har eigna til seg ein sum på 4 1/2 mill. tsarrublar umfram ein slump til. Men den mannen som saka gjeld, Kjøpke, kan ikkje ha krav på alt dette. Han har ikkje krav på meir enn ein kursvinning av ein part av dette, ein sum han sjølv har rekna til umlag 150 000 kronor. Dette er eit flokut spursmål, og i departementet meiner vi at vi treng til sakkunnig hjelp i denne

utforminga. Vi treng både ein sakfører som kan fyrebu dette, og ein folkerettskunnig mann. Eg vil då gjerne få høyra med utanriksnemnda um ho med denne tilrådinga har vilja gjeva utanriksdepartementet fullmakt til å nytta den sakkunnige hjelpa som vi treng til denne fyrebuinga det her er tale um. Eg går so ut ifrå dessutan, at um denne tilrådinga vert vedteken, so skal likevel ikkje saka bli teken upp med den finske regjeringa fyrr alle desse serskilde spørsmåla har vore lagde fram for Stortinget.

Vegheim (komiteens ordfører): Før jeg svarer på de spørsmål som den ærede utenriksminister stillet, vil jeg gjerne gjøre opmerksom på at det på side 2, spalte 1, har innsneket sig en liten feil, idet der er to setninger som har byttet plass. I slutten av næstsiste avsnitt står det: "De viste sig å inneholde 4 560 000 rubler, 51 000 norske og svenske kroner og dessuten forskjellige dokumenter, deriblandt en check på 20 000 svenske kroner." Denne setningen skal lyde: "De viste sig å inneholde 4 560 000 rubler, 51 000 norske og svenske kroner, deriblandt en check på 20 000 svenske kroner, og dessuten forskjellige dokumenter."

Med hensyn til de spørsmål som den ærede utenriksminister stillet, er det slik å forstå at komiteen innstiller for Stortinget å fremme Kurt Køpkes krav overfor den finske stat. Når vi har gitt vedtaket den form som tilfellet er, så er det fordi vi i komiteen har vært opmerksom på at det kan velges mellom flere fremgangsmåter. Det er tidligere under departementets og komiteens behandling av denne sak blitt pekt på 3 sådanne. Som et første alternativ er bl.a. blitt nevnt å søke Finland om å akseptere en spesiell domstol, sammensatt f.eks. av svenske og danske jurister. Som et annet alternativ, hvis dette avslåes, er blitt nevnt å søke Finnlands samtykke til at saken i Haag avgjøres ved en summarisk prosedyre for tremannskollegiet efter domstolens artikkel 29. Og endelig er nevnt som et tredje alternativ, hvis også dette avslåes, å innstevne den finske stat for den faste, internasjonale domstol.

Når komiteen foreslår at det henstilles til regjeringen å overveie på hvilken måte et eventuelt erstatningssøksmål overfor den finske stat bør fremmes, så er det nettop fordi vi mener at der kan være flere alternativer å velge mellom her, som komiteen for sin del ikke ser sig kompetent til å uttale sig bestemte om. Og med sikte på selve sakens forberedelse, har komiteen, som det fremgår av punkt 6 i de betraktninger som komiteen anstiller, sagt: "Hvorledes et eventuelt erstatningskrav skal formuleres og begrunnes er imidlertid en oppgave som finnes å burde overlates til Utenriksdepartementet i samarbeide med den advokat som måtte få saken." Heri ligger da selvfølgelig fra komiteens side at Utenriksdepartementet må få fullmakt til å anvende den hjelp som det finner nødvendig. At det foruten den jurist som måtte søkes, også får en spesiell folkerettskyndig, finner jeg for min del - vi har ikke drøftet det i komiteen - svært rimelig.

Votering:

Møte for lukkede dører, Stortinget 29. mai 1936

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Referat:

Andragende fra ingeniør Caspar Hansen, Oslo, m.fl. om kjøp og eksporttillatelse for et parti Jarmangeværer som er laget i armedepotene.

Enst.: Sendes Regjeringen.

Presidenten: Utenriksministeren har bedt om ordet.

Statsråd Koht: Det er ei melding som eg har meint det var plikt å gjeva Stortinget i dag um ei anna rettssak som Stortinget har ynskt fremja, Hannevigsaka. Det var den 19 mars at Stortinget gjorde vedtaket sitt um Hannevigsaka, og det vart sett ein frist på tvo månader for Christoffer Hannevig til å skaffa den garantien som Utanriksdepartementet måtte krevja av han som naudsynt for saka. Denne fristen gjekk då ut den 19 mai. Den 18 mai sende advokaten for Hannevig, C. A. Torstensen, dette brevet til departementet:

"Idet jeg refererer til det ærede Departements skrivelse til mig av 23 mars 1936, tillater jeg mig å meddele at det ikke er lykkedes for Herr Hannevig å stille den forlangte garanti innen den frist som Stortinget har bestemt. Der arbeides imidlertid fremdeles med saken, bl.a. føres der forhandlinger med Norges Bank. Jeg tillater mig hermed å oversende avskrift av Norges Banks skrivelse til mig av 16. ds. Under henvisning til denne skrivelse tillater jeg mig å be fristen for å stille garantien forlenget, inntil Norges Bank har fått fornøden tid til å ta stilling til spørsmålet om deltagelse i garantien."

Det skrivet frå Norges Bank som det her er tale um, dagsett den 16. mai, lyder soleis - stila til advokat Torstensen:

"Vi har mottatt Deres skrivelse av 14. og 15. ds. og må beklage at det spørsmål som De retter til oss om å delta i den garanti som må stilles for omkostninger ved voldgiftssaken er forelagt oss på et så sent tidspunkt. De få dager som er igjen av den frist som ved Stortingets beslutning er satt for tilveiebringelsen av garantibeløpet gir oss ikke den fornødne tid til å ta stilling til spørsmålet. Deres kompagnon, høiesterettsadvokat Petersen, meddelte oss idag i telefonen, at der ifølge uttalelser fra Stortingspresident Hambro og utenriksminister Koht kunde regnes med nogen forlengelse av fristen. Vi skal derfor se nærmere på saken og eventuelt komme tilbake til spørsmålet."

Til dette brevet må eg gjera eit par små faktiske merknader. Den eine merknaden er den, at saka i røynda har vore lagd fram for Norges Bank fyrr. Då vart ynsket um at Norges Bank skulde vera med i garantien, avvist. Men det ser då ut som um sjølve chefen, Rygg, ikkje har lagt merke til.

Den andre faktiske merknaden er den, at når det her står

- eg kann berre tale på vegner av meg personleg - at utanriksminister Koht hadde nemnt til Hannevig eller Torstensen at dei kunde rekna med noka drygging i fristen, er ikkje det rett. Eg har ikkje gjeve noka fråsegn i den lei. Eg har alltid meint at når fristen var ute, so var det min skyldnad å leggja spursmålet fram her for Stortinget, og Hannevig hadde alt noko slikt som 3 vikor fyrr fristen gjekk ut, vore hos meg og sagt at han måtte gjeva upp vona um å skaffa den garantien som det var kravt av han. No skal han likevel då til slutt ha ei von um at Norges Bank kunde bli med, og difor er det denne bøna har kome um å setja noko lengre frist. Det er eit spursmål som Stortinget kann taka standpunkt til; men det er greitt at utanriksministeren ikkje kann gjeva noka tilsegn i den leia.

Sven Nielsen: Da fristen 2 måneder blev satt, konfererte jeg blandt annet også med den ærede utenriksminister, og vi blev enig om at vi skulde sette så kort frist som 2 måneder for at saken mest mulig skulde bli påskyndet. Det blev da sagt fra mig at jeg for min del kunde tenke mig, at om det skulde vise sig nødvendig, vilde Stortinget ikke motsette sig en forlængelse av fristen, hvis det stod nettop på noen dager eller uker eller en måned eller så. Men det er intet sagt derom til hr. Hannevig.

Hr. Myklebust inntok her presidentplassen.

Hambro: Jeg tror - og går ut fra - at den ærede utenriksminister er enig i det, at det vil være rimelig å forlengje denne frist inntil Norges Bank har tatt endelig standpunkt til dette andragende. Det vil ikke kunne vare lenge. Jeg følte mig ikke sterkt overbevist om at Norges Bank for alvor overveiet dette forslag; men efter hvad der er meddelt ett av komiteens medlemmer fra bankdirektør Rygg, arbeider Norges Bank alvorlig med spursmålet og vil i løpet av meget kort tid kunne gi sitt svar til Hannevigs advokat og derigjennem til departementet. Jeg tror således ikke at det fra noe hold kan klandres om man gir denne korte frist inntil svaret fra Norges Bank foreligger.

Anderssen-Rysst: Jeg kan erklære mig enig i de betraktninger som komiteens formann har gitt uttrykk for i denne sak.

Siden dette er det siste hemmelige møte vi har i Stortinget før pinse, og det kanskje blir en stund innen der blir anledning til å komme inn på det spursmål jeg vil tillate mig å nevne, vil jeg få lov til å spørre den ærede utenriksminister om, hvorvidt det nu foreligger noe nytt med hensyn til de ialfall for kystens befolkning meget viktige forhandlinger med Spania, som har vært ført i noen tid. Jeg har sett av avisene at den ledende forhandler, ekspedisjonschef Smith, er kommet tilbake til Norge for en tid siden. Dette spursmål har en overmåte stor betydning, og det vilde være bra om det kunde meddeles noe om det fra utenriksministerens side nu. Jeg har ikke fått anledning til å meddele hr. utenriksministeren, at jeg vilde spørre om dette i dette møte; men jeg håper at han kan gi noen opplysninger om saken.

Hambro: Da jeg anser det for ganske nødvendig at dette spørsmål vedrørende Hannevigsaken blir oplyst for dette Storting, før det går fra hverandre, vil jeg foreslå etter konferanse med utenriksministeren at man forlenger fristen til 20 juni. Hvis Norges Bank da i tilfelle skulde ønske enno noen forlengelse - det der arbeides med er at Norges Bank og Foreningsbanken i likvidasjon skal stille beløpet - går jeg ut fra at det ikke vil bli møtt med noen vanskeligheter; men etter hvad der er meddelt, skulde det som jeg her foreslår, være rikelig frist. Hvis ingen innvending fremkommer mot det, går jeg ut fra at utenriksministeren må være bemyndiget til å gå frem derefter.

Statsråd Koht: Det er greitt at eg for min part ikkje har noko innkast å gjera mot det at det blir sett ein noko lengre frist; tvertimot trur eg at det ikkje vilde vera sømeleg å lata ei slik sak som denne stansa opp på slik ein ting som kanskje nokre dagar eller nokre vikor meir eller mindre.

Um eg no kanskje kann rekna med at dette spursmålet ikkje vil vekkja meir ordskifte her i dag, får eg lov til å svara eit par ord på det spursmålet som hr. Anderssen-Rysst kom med um forhandlingane i Spania. Det er ikkje so mykje eg i dag kann segja til Stortinget um det. Det har vore nokre av dei vrangaste og vandaste forhandlingane som departementet i det heile har havt etter alt det dei segjer som har vore med i slikt fyrr; men vi har då kome nærare og nærare fram til eit mål - det vil segja so langt at ein kann taka til å tala um grunnlaget for ein avtale, at ein i hovudsaka har nått fram til semje um det millom forhandlarane. Um den semja millom forhandlarane vil bli slik at Regjering og Storting vil godkjenna ho, det kann vera eit anna spursmål. Sjelve grunnlaget kann eg nok med det same nemna, og det er ikkje so svært gledeleg for oss, for grunnlaget, det einaste grunnlaget vi har kunna få for avtalen, det er clearingavtale, oppgjerd likt mot likt. Det vil segja det same som ei nedskjering av ymist av den gamle utførsla vår til Spania. Det kann vera grunnar som kann tala for å gå med på det. Men eg trur ikkje det er serskilt naudsynt eller rett å gjeva seg til å dryfta det no i denne stunda. Men eg kann då i det minste ha nemnt at det er det einaste grunnlaget forhandlarane har kunna finna.

Protokollen blev derefter oplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl 17.20.